

*Азізова К.М.,
к.е.н., доц. кафедри банківської справи
Харківський національний економічний університет ім. С. Кузнеця
(Україна)*

*Ус Ю.В.,
к.е.н., доц. кафедри банківської справи
Харківський національний економічний університет ім. С. Кузнеця
(Україна)*

ПЛАНУВАННЯ РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІЇ УКРАЇНИ НА ОСНОВІ ПРОГРАМНО-ЦІЛЬОВОГО МЕТОДУ ЯК ІНСТРУМЕНТУ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗБАЛАНСОВАННОСТІ ВИДАТКІВ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ

Побудова сучасної моделі розвитку економіки України потребує теоретичного переосмислення і практичного дослідження фінансових ресурсів місцевих органів влади, напрямку реструктуризації доходів бюджету й визначення їхньої ролі у збалансованому розвитку зобов'язань та фінансових можливостей держави. Місцеві бюджети виступають важливим інструментом макроекономічного регулювання, реалізації державної політики на регіональному рівні та відображають політику органів місцевого самоврядування, які в свою чергу вирішують завдання структурної перебудови економіки.

Основним інструментом встановлення зв'язку між цілями, задекларованими в стратегічних програмних документах розвитку території України, та місцевим бюджетом є використання альтернативних методів формування видаткової частини місцевих бюджетів щодо аналізу витрачених коштів з результатами. Це завдання може вирішити програмно-цільовий метод (ПЦМ) формування бюджету. Проте у широкому розумінні застосування ПЦМ передбачає не лише розробку програм та забезпечення їх фінансування на поточний рік, а й планування їх реалізації на перспективу, включаючи планування фінансових ресурсів та результатів виконання (макроекономічних, галузевих тощо). Особливо це стосується інвестиційних проектів, виконання яких потребує значних капітальних вкладень упродовж тривалого часового періоду. У цьому разі відсутність середньострокового бюджетного планування може звести нанівець усі попередні зусилля та призвести до втрати раніше здійснених бюджетних витрат. Отже, довгострокові цілі бюджетної політики мають бути пов'язані з адекватно визначеними (спрогнозованими) фінансовими ресурсами держави на перспективу.

Прогнозування доходів та видатків бюджету і державного боргу ґрунтується на прогнозі основних соціально-економічних показників розвитку країни на відповідний період, проте здійснюване нині середньострокове бюджетне планування є практично відокремленим від

поточного бюджетування і має радше декларативний, аніж практичний характер: середньострокові плановані показники виконують роль скоріше довідкової інформації і не є основою для планування фінансових показників щорічного бюджету. Така ситуація пояснюється здебільшого відсутністю затвердженої методології середньострокового планування бюджету, яка б давала змогу адекватно пов'язати визначені довгострокові цілі з очікуваними бюджетними ресурсами на наступний рік.

Середньострокове бюджетне планування не є відокремленим процесом. Воно має здійснюватися у контексті визначеної стратегії макроекономічного розвитку. Тобто формування бюджетних видатків на середньострокову перспективу (за роками) повинно відповідати стратегічним цілям діяльності головних розпорядників бюджетних коштів, затверджених нормативно-правовими документами на рівні держави.

Проте слід зазначити, що в Україні нині відсутня єдина стратегія соціально-економічного розвитку держави. Існує велика кількість програм — соціально-економічного розвитку, розвитку окремих галузей економіки, регіонального розвитку, державних цільових програм тощо, які є відособленими та нескоординованими між собою, не призначені для розв'язання певної стратегічної мети суспільного розвитку, крім того, недостатньо ефективно сплановані та не в повному обсязі виконуються (або не виконуються взагалі). Така ситуація зводить нанівець зусилля із планування бюджету, підвищення його оптимальності та ефективності, розпорошує державні фінанси, призводить до значних фінансових втрат суспільства. Отже, на сьогодні надзвичайно важливою є проблема розробки єдиної стратегії соціально-економічного розвитку держави, з чітким формулюванням суспільних пріоритетів, цільових установок та завдань, у відповідність до якої слід привести всі інші програми та проекти розвитку.

Основними напрямками розвитку стратегічного бюджетного планування, є такі: удосконалення методології прогнозування соціально-економічного розвитку, підвищення обґрунтованості, надійності та точності прогнозів; запровадження для основних розпорядників бюджетних коштів принципу обов'язковості складання стратегічних планів діяльності відповідно до стратегії соціально-економічного розвитку країни; запровадження складання середньострокових та довгострокових бюджетних планів (стратегій) разом зі складанням щорічного бюджету. Розглядаючи результативність бюджетних програм, необхідно постійно аналізувати можливу економію бюджетних коштів, якої можна досягти протягом запланованого періоду й використати на фінансування інших пріоритетних бюджетних програм [4-5]. Формування та виконання бюджету на основі застосування програмно-цільового методу повинно передбачати реалізацію етапів, наведених на рис.2.

Отже, ґрунтовність такого більш вузького розгляду процесу взаємодії бюджетів різних рівнів обумовлена тим, що головною ознакою міжбюджетних відносин у будь-якій країні є організація та способи переміщення фінансових ресурсів від одного рівня влади до іншого.

Рис. 2. Етапи формування, виконання бюджету на основі програмно-цільового методу [3, 9-10]

Проте варто розуміти, що розкриття окремих положень міжбюджетних відносин неможливо без розгляду історичних аспектів розвитку бюджетного процесу взагалі, бо саме у межах останнього й виникають проблемні питання збалансованої взаємодії міждержавно-територіальними спільнотами.

На сьогодні в Україні певною мірою опрацьовано та впроваджено у процес забезпечення взаємозалежності видатків місцевого бюджету і

стратегічного планування розвитку територій основні принципи програмно-цільового методу. Однак, з метою істотного підвищення рівня державного регулювання у сфері видатків бюджету необхідне удосконалення насамперед науково-теоретичних положень та методологічних основ зазначеного методу з урахуванням як зарубіжного, так і вітчизняного досвіду. Наукове обґрунтування удосконалення методології функціонування програмно-цільового методу планування видаткової частини бюджету, безперечно, підвищить якість і збалансованість системи фінансово-бюджетного регулювання соціально-економічного розвитку держави.

Список використаних джерел

1. Емельянов А. М. Оценка эффективности социальных проектов на основе индикаторов качества жизни населения. Рубрика: Эффективность социальных проектов / А. М. Емельянов, М. А. Исакин, Е. А. Исакина // Экономический анализ: теория и практика. Научно-практический и аналитический журнал. — М.: Финанспрес, 2010. — № 21 (186). — С. 43—52.
2. Каленюк І. С. Сутність і показники ефективності проекту / І. С. Каленюк, Н. І. Холявко // Науковий вісник ЧДІЕУ. — 2009. — № 3 (4). — С. 4—13.
3. Лавров В. Что такое социальные инвестиции? / В. Лавров, Н. Кричевский // Агентство политических новостей [Электронный ресурс] — Режим доступа: <http://www.apn.ru/publications/article1776.htm>.
4. Про деякі питання запровадження програмно-цільового методу складання та виконання місцевих бюджетів : Наказ Міністерства фінансів України від 26.08.2014 р. № 836 [Електронний ресурс]. — Режим доступа : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z1103-14>.
5. Про затвердження Структури кодування програмної класифікації видатків та кредитування місцевих бюджетів і Типової програмної класифікації видатків та кредитування місцевих бюджетів/Тимчасової класифікації видатків та кредитування для бюджетів місцевого самоврядування, які не застосовують програмно-цільового методу : Наказ Міністерства фінансів України від 02.12.2014 р. № 1195 [Електронний ресурс]. Режим доступа : <http://www.ibser.org.ua/UserFiles/File/Legislation/2014/Vidomcha%20klassifikatsia%20ta%20kodyfikator/1.pdf>
6. Про Стратегію сталого розвитку «Україна – 2020» : Указ Президента України від 12.01.2015 р. № 5/2015 [Електронний ресурс]. — Режим доступа : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/5/2015>.
7. Хараева М. Сущность социальных инвестиций как экономической категории / Мария Султановна Хараева // Журнал научных публикаций аспирантов и докторантов [Электронный ресурс] — Режим доступа: <http://jurnal.org/articles/2009/ekon28.html>.
8. Щербина І.Ф. Бюджетний моніторинг: Аналіз виконання бюджету за 2010 рік / І.Ф. Щербина, А.Ю. Рудик, В.В. Зубенко та ін. // ІБСЕД, Проект "Зміцнення місцевої фінансової ініціативи", USAID. — К. : ДГВПІ "Зовнішторгвидав України", 2011. — 142 с.